

ADATTÁR.

ADALÉKOK BÁRÓ JÓSIKA MIKLÓS ÉLETRAJZÁHOZ.

1. *Idősb Br. Jósika Miklós végrendelete.*

(Kolozsvár. 1823. dec. 25.)

Nos Conventus Beatae Mariae Virginis de Kolos Monotra, memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit Universis: quod exhibitae ac praesentatae sint nobis litterae quaedam Sacratissimae Caesareae et Apostolico Regiae Maiestatis Ferdinandi primi Dei Gratia Austriae Imperatoris Apostolici Hungariae et Bohemiae Regis hujus nominis quinti, Regis Lombardiae, et Venetiarum, Galliciae, Lodomeriae et Illyriae, Archi Ducis Austriae, Magni Principis Transilvaniae et Siculorum Comitis, Domini Domini nostri naturaliter Clementissimi Requisitoriae, pro parte et in persona Magnifici Nicolai L. Baronis Josika de Branyitska sub authentico eiusdem Sacratissimae Suae || Maiestatis sigillo judiciali Transilvanico more solito confectae et emanatae nobis praeceptorie sonantes et directae in verba sequentia: Ferdinandus Primus Dei Gratia Austriae Imperator, Apostolicus Hungariae et Bohemiae Rex hujus nominis quintus: Rex Lombardiae, Venetiarum, Galliciae, Lodomeriae, et Illyriae; Archidux Austriae, Magnus Princeps Transilvaniae, et Siculorum Comes etc. Fidelibus nostris Honorabili Conventui Beatae Mariae Virginis de Kolos Monostor, Nobis dilecti, Gratiam nostram Caesareo Regioque Principalem! Exponitur Majestati Nostrae in persona Magnifici Nicolai LBaronis Josika de Branyitska; qualiter idem paribus Litterarum, et Litteralium instrumentorum, utpote super Testamento per denatum ipsius Exponentis Patrem Magnificum Nicolaum quondam LBaronem Josika de Branyitska confectarum et emanatorum, ipsum Exponentem Magnificum Nicolaum LBaronem Josika de Branyitska, ejusque familiam tangentium et concernentium, in Sacristia, vel Conservatorio Conventus Vestri repositarum, et locatorum ad praesens pro jurium suorum tuitione plurimum || indigeret, essentque eidem summe necessaria. — Proinde vobis harum serie committimus, et mandamus firmiter, quatenus acceptis praesentibus statim vos praescriptas Litteras, vel Litteralia instrumenta, in Sacristia, seu Conservatorio Conventus vestri repositas,

et locata, diligenter requirere, et reinvenire, requisitarumque et reinve[n]-tarum tenores et continentias in Transu[m]pto Litterarum Vestrarum, sub sigillo vestro Conventuali authentico de verbo ad verbum sine diminutione, et augmento, variationeque prorsus aliquali, praefato Exponenti, jurium suorum uberiorem futuram ad cautelam necessarias extradare modis omnibus debeatis ac teneamini; — Caveatis tamen ne dolus aut fraus hac in parte contingat aliqualis. Secus non facturi. Datum in LRegiaque Civitate nostra Claudiopoli, die decima septima mensis Januarii; Anno Domini Millesimo Octingentesimo Quadragesimo Sexto. Quibus taliter receptis nos eiusdem Sacratissimae Suae Majestatis mandatis in omnibus uti tenemur et par est obedire satisfacereque cupientes post seriam diligentemque requisitionem nostram || reinvenimus tandem in Conservatorio Conventus Nostri Litteras quasdam testamentales serie testamentorum fasciculo S. numero 31 signatas, quarum praesentibus insertarum tenor et verbalis contentia sequitur in hunc modum: Az egész Ország tudatja, 's az archivumomba lévő documentumak bizonyítják, hogy boldogult Anyámnak halálakor a' jóságaimat, mitsoda rendetlenségbe fundus instructusok nélkül romlott épületekkel (:kivéven a' Fenesi udvart:) vettem légyen által, megterhelve közel két száz ezer forint adossággal, melynek nagyobb részit ki is fizettem. Egy jóság sem volt melyből el zálogosítva nem lett volna, tsak a' nagy Égnek kegyelméből igyekeztem és fáradsággal tudtam belöllek egy részint kiverekedni, úgy hogy szinte újra vásároltam meg örökségemet. Mindezeket tselekedtem kedves gyermekeimért kivált léányaimért a' kik soha meg nem bántottak; minden gyermekemnek az illendő nevelést meg adtam, ennek bizanságai a' két léányaim, a' kik fáradságomat engedelmes jo || viseletekkel meg jutalmaztatták. —

Nem úgy a' fiak a' kikkél ámbár mindenféle mestereket tartottam, a' mire legkisebb jo hajlandóságokat észre vettem, aztat elé mozdítani kívántam: a' nagyobbik fiut kivéve már az oskolába is minden rendetlenségeknek gyakorloi voltak, a' kisebbik addigis követte szerentsétlen természetit, mig annak áldozatya lett. A' fiam Imre most is olyan rendetlen magát semmi jora nem fordítta, kétszer próbáltam már hogy a' Guberniumnál szolgáltatassam, de szerentsétlen természete, 's elméjének úgy szolván szinte bontakozása oda hagyatta a' szolgálatot. Jóságát adtam néki kívánságára Fellakon azt folytatni nem tudja, úgy hogy kéntelen voltam az udvari tisztjének palástos kormánya alá adni, hogy holmit elne vesztegessen — még a' Felséges Királyi Fő Igazgato Tanács kegyelméből vesztegetőnek is publicáltattam az Országba, még is alattomba, ha vigyázat nem volna réája, most is adosságokat tsínálna el indul az országba tsellengeni, a' fogadokba a' merre jár ados marad, || nemzetségünknek szégyenire a' leg semmib modan viseli magát. Nagyobbik Fiam, a' kibe legnagyobb reménységemet helyeztettem vala, a' kit nem éppen husz Esztendő korába jo Uraim által Kapitányságra és Kamarás Uraságra segiltettem, drága pénszemen háromszor aequipiroztam. Először: mikor a' Szavojkahaz ment kadétnak minden szükségesekkel. Másodsor: mikor katona Tiszt lett Budán Totesz Zsido által minden

szükséges Uniformisokat meg tsináltattam, még is a' mellett felment Bétsbe, 's Groff Nemes Adám, és Augustinovits által, egy néhány ezer forintat magára elkötetett, melyet ki kellett fizetnem. Olosz Országba hogy fel érkezett, Major Báro Gerlitzitől vett meg ugyan az én Méne-semből valo egy paripát hét száz Rftokon, melyeket én ide le a' Major le jövőn kifizettem. Harmadtzar: a' midőn a' Colloredo Regimentyibe jött Kapitánnak tetőtől fogva talpig ki aequipiroztam, és Camerarius koltsat is vettem néki; két szép paripát küldtettem fel ugyan neki, melyeket feles aranyakan eladott, hogy azután elhagyta a' Katonáságot, 's meg házasodot, adtam négy || szép sárga ménlovakat, melyekből az edgyik meg romolván, azt mással kipotoltam, azután ezeket drága pénzen el adta, nem különben égy szép szürke paripát, a' kit azután küldtettem, mégis a' helyett, hogy tzéljának meg felelt volna egy falca pénzemet el költötte, melyet kivált a' Congressuskor tölle nem igen sajnállattam, de mégis a' mellett adóságokba verzte magát nékem nagy káromra 's hátra maradásomra akkor, a' midőn a' pénzre leg nagyobb szükségem lett volna, a' házom elő menetelére az ő adosságainak lefizetésére voltam kéntelen sanyarán kereset pénzemet fordítani, a' mint az Archivumomba a' documentumak iránta meg vagynak, s hogy ezekért mint Atya meg feddettem, nagyon sértegető, háladatlan, és halálás sebeket ejtő levelekkel bántott meg, mind azok is megvagynak az Archivumomba; végtére ifjúságának virágjába, a' ditsőségre és elő menetelre ki nyílt utbol ki tért, megházasodott, hogy lehessen egy nagy semmi a' világon. A' Szerentsétlen Fiamat Imrét is egy néhányszor minden || nel ki készítettem, de némelykor tsak nyoltz napig tartatt a' ki készítés, mert mindent elprédált, most ujra is mikor jelentette magát, hogy ismét szolgálni akar a' Guberniumnál, én ugyan a' kövötközést gondoltam, de mégis örvendtettem neki nagy fogadásokat tévén magáról, de mi lett belőle, ide bé jött lovát szekerit, hámjait a' mi pénze volt, négy öt nap alatt mind el vesztegette, még a' maga, és legénnye kosztyáért is mindenütt ados maradat, nékem kellett azt is kifizetnem; égyyszeribe minden hirem nélkül ide hagyta a' Guberniumat elment az Országba kovájagni. Én tsak ugyan mind ezeket elmellőzve, hibázott Gyermekeimnek, Atyai jo indulatam szerént, szivemből meg engedék, 's áldást kívánok nékik, és Maradékjknak. Mind azon által, ilyen különböző Gyermekeim lévén, lelkem ösmérete szerént köteles vagyok Rendeléseimet ugy tenni, hogy az ártatlanok, a' bünösök tselekedeteiért ne szenvedgyenek. Melyre nézve én a' ki úsmerem a' Jóságaimat leg jóbnak tartam, 's rendelem is, hogy illyen rendű négy nyíllal készitessenek, melyre nézve Caput bonorumak legyenek ||

¹ Az *O. Fenesi* Nyil; a' melyet kívánok és rendelem Léányomnak Grof Kendeffi Ádámnénak Josika Rozáliának részibe menni, és azokra tett mindenféle melioratioimat ingyen neki hagyam és testálom. Ugy mint: A' kenderájnak ki irtatásat, a' kékbükki praediumnak ki sántzoltatását, és haszon vehetővé valo tételit, az abban épült csürrrel és deszkás kertekkel együtt. O Fenesen a' köből épült szép csürr, és feljül gabonást, mindenféle ültetett sok különbféle gyümöltsfákat, a'

kertben lévő hasznos halas Tot, az Udvar alatt épült két kerekű kö malmat, az Udvar előtt épült kö hinto szint, a' pintzében lévő hat legnagyobb boros vasas hordokat, és végre a' Havas tetejére épült Fogadot. Feneshez reaquiráltam Tothfalut, Sztolnát, Sütmeget, és a' kékbükki praediumnak egy részit ezek ismét reincorporáltassanak O Feneshez 2do A Szurduki Nyil; a' hová egy szép épületet tsináltattam köből, 's ki is mobileroztam — Szurdukhöz ki szereztem a' Luntseni praediumot, a' mely a' Jozságnak a' leike. 3^{tio} A Bílaki Nyil; Bílakon építtettem egy gyönyörűséges szép épületet, ki is mobileroztam minden || szükségeseikkel, tsináltattam Tisztiházakat, Konyhát, Sütő és moso házat. 24 lora valo kö istállót, és hinto szint, építtettem egy szép kis szállótskét is. Ezen két nyilak adjustáltassanak a' Fenesi Nyilhoz, hogy legyenek ahhoz hasonló két nyilak, a' melyekben tsak a' Fiam Miklos, és Susánna Leányom huzzanak sorsat. a' 4^{ik} nyil legyen a' Szentmihálytelki; ezt hagyom Imrének, a' mely ugyan a' többi nyilakhoz hasonlonak adeaqualtassék, a' rajta — lévő épületekkel és vendég fogadoval égyütt, a' többi kö Udvarokat pedig a' Fenesit ki véve minthogy mindeniket fundamentomból én építtettem, testálom a' más három Gyermekeimnek, abból Imrének részt ne adjanak — Ugyan Imrének a' több Jozságokból egy lako Udvarház assignáltassék, a' hol tisztességesen Uri modra lakhassék, de a' Jozszágban valo dispositio kezín ne maradjyan; Bartsai János kedves vejemet kérem is, hogy a' Curátorságot ő iránta, és jószágaira nézve a' dispositiot válalya magára, azon tiltás szerént, mely már iránta meg esett, hogy néki senki költsönözni ne merészelyen, se tölle valamit meg vásárolni, ha szükségés léssen, ezt || Felséges Királyi Fő Igazgató Tanács által meg ujittani igyekezzék. Szentmihály telkére építtettem kö fundamentumra jo fa Udvarházat, egy nagy fa csürt, melynek a' teteje gabonás, fa istállókat, egy két kerekű malmatskát, az ország utjába levő nagy fogadot meg szaparítottam, szép vendég szobákkal. Kettősmezőhez aquiráltam a' Fiscustól a' Mtgs Cserei Miklos Ur Kendermezői Jussát, mely 28 gazdákbold, egy malamból, egy darab szállóból, és Erdőből áll. Kettősmezőn építtettem a' nagy szálló Hegyet, egy nagy boltas köpinczét, két száz hordora valót, melyre a' kinek kedve léssen épületet is építtethet réá, mert jo fundamentuma vayan. Aranyas Lona a' melyet idegen kézből váltattam ki, a' melyhez tartozik a' Szentkirályi határnak egy szép része, az Egerbegyi portio, és a' havas alól általam ki váltott Mokányok, építtettem Lonán, egy szép nagy Udvarházat, ki festve, és ki mobilerozva minden szükségessekkel, a' mellett építtettem egy három Contignatios gabonást. — a négy kerekű Aranyos vízen levő lisztelő malmat, most egészzsen ujból fel építtettem — a jo bort termő szálló hegyet joval || meg nagyabbitottam. A Gyéresi jozság ezt is idegen kézből váltattam ki. Az Ádámosi jozság, a' melyben uj Udvarházat építtettem ki, és istállókat ehez meg szereztem a' Groff Bethlen Farkasné Báro Huszár Borbára aszszony egész részit, nem külömben a' Báro Sztojka részit. Ádámasan elébb a malamban tsak két kerekeket birván, ahaz szereztem még két kerekeket, azután magam ujból építtettem hozzá még két kerekeket,

igy ottan vagyan már most hat kerekü lisztelő malom, a' hires boro-
kat termő Dombói szőlőket joval, és sokkal meg szaparítottam. Szamas-
falva több hozza tartozo portziokkal, melybe némü javittásokat tettem,
az Udvarházba a' tüzelő helyet uj kö kéményre vettem, égy kö kony-
hát, és kö Istállott építettem, egy uj szép nagy fa csürt, egy fogadot
köből jo alkalmatosságokkal ben a' Faluba az Ország uttya mellett
tsináltattam. Következnek már azok a' Jozságok, a' melyeket a' Gyer-
mekeimnek életembe ki adtam a' magaméból. 1° a' Sárfalvi Jozság,
melyet ki adtam Suzsa Léányamnak Bartsai Jánosnének, a' hozzá tar-
tozando több portiokkal édggyütt, a' melyhez még váltatt || Aranyan és
Kis Rapolton égy néhány embereket. 2do A' Fellaki Jozság, a' melyet
adtam a' Fiamnak Imrének, a' hová építettem tsinos Udvarházat, és
Tiszti házat fel osztattattam a' Határt mely szerént szép Allodiumokat
szerzettem, és szép Erdőket, az addig is szépetske szöllött nagyra szapo-
ritottam. — ehez bir az Anyai Jozságból a' Czibles alatt égy néhány
embereket, a' melyjek nyári szolgálattat, és egyébb Dáciákat praestál-
nak. Következnek az Anyai Jozságok, a' melyeket a' Gyermekeim bir-
nak: 1° Csetelke, melyet Miklos fiam bir, ez Mezőségi Fél Falu, szép
allodiumaival édggyütt Tojával, melyen egy két kerekü malom vagyon,
és szép uj szöllötske, a' melyet Én építettem, és a' mi a' Mezőségen
ritkaság, égy igen szép fiatal tölgyes Erdő, ezen Jozsághaz által adtam
a' Fellaki nagy Szöllő hegy termésinek felit, és nyári szolgálatra Toth-
falut egészszen. 2° Miháltzfalva, jo állapotba levő Udvarházzal, és azok-
ban levő régi mobilliákkal szépetske állodiumokkal, és szépetske darab
jo borotskát termő Szöllővel — ehez váltattam || ki Felső Orbon égy
néhány embereket — etzet birja a' Leányam Groff Kendeffi Ádámné.
A' Branyitskai Jozságot, a' melyet a boldogult Nagy Anyám Groff
Csáki Katalin számamra ki váltat vala idegen kezezből Husz ezer
magyar forintokon pengő pénzezen, mely inherens summanak felit az
az tíz ezer forintokat pedig Unokájának Ifiabb Groff Csáki Katalin kis
aszszonyinak ajándekozta vala; ez 13 esztendős korába meghalálózván,
azon Capitális szállott Groff Csáki Joseff és Groff Csáki Rosáliára,
melynek interessit fizettem egészszen a' boldogult Nagy Anyámnak
halálaig, naturalis Tutrixoknak Groff Bethlen Rosáliának, mostan Özvegy
Groff Vas Samuelnének, és idővel a' boldogult Anyámrol Báro Bornem-
iszza Anna Máriáról réám háromlott adosságokba imputálodott, és fizet-
tem ki Groff Vas Samuelné Ö Nagyságának, Az egész Brányitskai Udvar-
t, a' melyet a' Horák egészszen elpusztítottak volt, szép és, jo épületekkel
fel ékesitettem, || s pompáson mobileróztam, és minden féle gazdai épü-
leteket köből tsináltattam, ugymint Tiszti házakat, moso házat, Téli
nyári konyhákat, égy Számtarto és legényeknek valo házat, a' leg jobb
moddal és állandoul; kö fundamentumra 24. lora készült jo moddal valo fa
istállokat, hinto és kádár szint, kö lábakra fenyő gerendákból az oda
valo szükségre alkalmas gabonást, kö lábokon álló zsendeljel fedett
Csürt, a' Szutsávai nagy szöllött magam plántáltam, a' Tirnavitzai
szöllött még akkorának épitettem; azon kívül hozzá fogattam a' Nagy
Miklos hegynek neveztetett Szöllő hegy bé plántálásához is. Bozra

ugyan oda tartozó Jozságra építtettem lisztelő malmat, pálinka főző házat, és abba álitottam palinka főző nagy üsteket. Ilyén kiszereztem tizenhárom embert. Ezen Jozságot mint tulajdon magam keresetemet, és ipariámat hagyam a' Fiamnak Miklosnak dé oly conditioval, hogy a' két Leányamnak előbb husz ezer Rftokat fizessen ki, egyiknek egyiknek tíz ezeret váltoba, a' melyet ha nem tselekedne, Brányitskát bírják a' két Leányaim addig, meg Miklos Fiam nekik a' pénzt le tévén a' Jozságot ki váltá, de a' || Jozságot fel ne oszszák a Leányaim, hanem édgýütt adminisztráltassák, és tsak a' jövedelmit oszszák fel. Azután ez a' Jozságra a' Fiammá illető természetit ismét vegye fel magára addig, a' meddig a mi águnkon Fiammá leszen, addig tsak a' Fiamké legyen. Hogy ha pedig ezen Jozsághoz Imre fiam is just formálna, azon esetben fele részéhez is másképpen hozzá ne juthasson, hanem tsak úgy, ha Miklos fiamnak minden építmények, és minden már elé számlált Melioratioim bétűsinek fele részit ki fizeti, és a' Leányaimnak le fizetendő Husz ezer forintoknak fele részit, az az tíz ezer forintokat le teszi. Annak utánna ha az a' szerentsétlenség történnék, hogy fiam maradék nem maradna, tehát Husz ezer forint pengő pénzig bírja a' mi leányágunk, és a' melioratioimnak bétűjébe. A Kolosvári belső Monostori Házamat magam szeresztem, igaz ugyan, hogy a' Groff Vas Danielné Aszszonytól öt ezer Rftal meg vásárolt házzal tseréltetett meg, de boldogult Anyám halála után én fizettem ki a' pénzt a' Groff Vas Daniel maradékainak, nevezetesen égy részit Groff Vas Györgynek, mely summát Konnertnek || assignálta volt. Ezen városi házamat hagyam a' négy gyermekeimnek, hogy abban a városi Törvények szerént osztozzanak meg. — Mind ezeket rendről rendre azért számláltam elé, hogy az ok tessék ki, hogy szerző Atya voltam, és végső akaratom ki nyilatkoztatására jussom vagyon. Az ezüst nemükre nézve ez a' meg jegyzésem — A' mi ezüsteket eddig elé a Leányaimnak Férhez adások alkalmosságával ki adtam, azok nagyobb részint szerzemény ezűsteim lévén, minthogy szokás a' Leányak ki adásakor ezüst néműt adni, a' nekik ki adott ezűstek az osztozáskor ne imputáltassanak, mert Fiam Miklost is a' katonaságbeli állapotjában sok rendben ki aequipiroztam, azért édgýiket a' másikára nézve egyenlőnek itélvén, tekintetbe fel ne vétesenek, 's ne is imputáldgyanak. A' Házomnál meg maradt — szerzemény ezűsteim pedig e' következők, úgy mint: két magas három águ ezűst gyertya tartók, négy aprobb két águ ezűst gyertya tartók; hat sima huszszuko ezűst gyertya tartók; egy asztal közepire való nagy ezűst kosár, nádméz és mustáros edényekkel édgýütt, mely nyom két száz egy néhány lotat, égy más ezűst kosár, a' melyet || égy ezűst talpon három Szfinx tart. — Egy ezűst tarto ládába vagyon; — Egy nagy ezűst leveses fazék; négy kerek kisebb, és két kerek nagyobb tálak; négy huszszuko ezűst tálak; Tizenkét pár ezűst nyelvű kések, 12, két águ, s 4 águ villáival, és évő kalánnyaival édgýütt. — Harmintz nyoltz tsipkés tángyérak, melyből 24 Aquisitum, a' többi tángyér aviticum — vette volt a' Szegény Anyám ezt az ezűstel való ládat, most is, élő Mtgs. Torma Josefától

hitelbe, a' melyet Én boldogult Anyámnak halála után Fizettem ki a' Méltóságos Aszszonynak, a' mint arról bizonyosság levelet is ígért. Vettem egy ezüst utazo edényt, három gömbölyü lábakkal; vettem egy kerek csészét, a' mely emlékezetül tsináltatott, és a' járo pénzekkel ki tziprázva vagyon, a' midőn a' Metallurgiai Törvények helybe állottak Erdélybe. Vettem két nádméz fogot, az edgyik kettős kis kalány forma, a' második pedig madár or formára vagyon készítve. Egy filegrán munkával készült nádméz parazo kalánt. A' kávék kalányokat is sokszor potaltam, mert el vesztettek közüllek; vettem pedig különösön hat kávék kalánt, melyeknek a' nyeli filegrán munka. Égy nagy ezüst kávék edényt, a' melynek a' két oldalán, sugáiraival edgyütt a' nap kivagyon tsinálva, hozzá tartozo nagy tejes ezüst || ibrikkel, egy nagy, herbatejes ezüst ibrikkel, és egy magas nádméztarto pixissel, ezeknek is az oldalán a' nap, a' sugáiraival ki vagyon tsinálva. A keresmény ezüstein a' meg irtakból álván, az aviticalis ezüst választassék el a' keresmény ezüstől, és osztassék négy 'felé, a' négy testvér között — az aquirált ezüstemet pedig, hagyam tsak a' más három Gyermekeimnek Imrét kirekesztve belöllek, mert ő azoknak betsüjét nem esméri. A Fiamnak Miklosnak az aviticalis ezüsből ki adtam két pár kését kalányastol: Imrének pedig négy pár kés kalányastol egy gazdálkodo leveses kalányal, és két pár ezüst gyértyatartott — azért a' mikor az aviticalis ezüsből osztozás léssen, hogy részekbe imputaltassanak, az igazság hozza magával. Jönnek a kövös portékak: ezek közül hagyam a' nagy soliter brilliantos gyűrűmet a' fiamnak Miklosnak, a' többi minden oszolyon fel a' két Léány Testvér között, ugymint mindenféle kövös portékáim, bizsutériaim, pixiseim, aprobb 's nagyobb arany és ezüst portékátskák, a' monétákat is oda érteve. Jönnek a' fegyverek. Ez a' szép collectio is egészszén az Én kereshényem, ebből adgyanak a' Fiamnak Imrének egy két tsőjü flintát, egy golyobis stutztot, egy egygyes flintát, és két pár || pisztolyt a' közép rendüekből, a' többi fegyverrel tselekedgyék a' három Testvér a' mit tetszik, vagy adják el, vagy osszák fel. Az ezüstes nyereg szerszámaimból, mind magam szerezvén, hagyak a' Fiamnak Imrének egy ezüstös kantárt, és egy megy szín varratt tzafrangat, a' többi oszolyék háromfelé. Jön a' ménes: ismét magam szerzeménnye, ebből a' Fiamnak Imrének adgyanak jo ép négy ifiu hámas lovakat, [akár kanczákat]¹ akár paripákat, és három paripának valo gyermek lovakat, a' többi ménes oszolyjék három részre. Minden egyébb felkelhetök oszolyanak négy részre, tsak aval a' conditioval, hogy a' mik Fiam Imrének jutnak, Vejem Bartsai János Curátorsága alatt maradjanak. A' mi a' házbeli portékákat illeti, ugy mint: Ágyakat, kanapét, Székeket, Orákat, ugy kell igazítani, hogy ha lehet mind azokban az Udvarokban meg maradjanak, a' mely Udvar kinek kinek jut. Imrének is a' mely Udvar fog jutni, a' szükségesebbek maradjanak ott, de a' többi semmiféle mobiliákból Részt néki nem kel adni, tsak a' mi arra az egy Udvarra szükséges. Azon nem várt

¹ Betoldás.

esetbe, ha valamelyik Gyermekek a' meg irt édes Atyai Rendeléseimet el nem fogadná, hanem renitenskednék annak semmiféle Atyai || szerzeményekből, vissza váltásakból, építésekéből és javításokból része ne légyen, hanem a' renitensnek abbeli részit veyge magának Groff Kendei Ádámné Rozália Léányam. Ha az also jóságaimba találnék meg halni, akkor temessenek el a' Brányitskai határon lévő általam plántáltatott Szutsáva nevezetü szöllő hegybe. Ha pedig a' felső jóságaimba halok meg, akkor temessenek el a' Szurduki Udvarral szembe lévő közsiklára, azon helyre, a' hol Rákotzi Fejedelem, Csákiival az utolsó ebedet meg ették, a' Zsibo mellett való ütközetnek el vesztese után. Magam mellett lévő cselédeimre nézve a' Testamentum tételt tovább[ra]¹ halasztam, hogy az arrol valo rendeléseimet mint Codicillust a' Testamentumhoz ragaszthassák. Mely utolsó rendelkezésemet Testamentum tételmet jövendőbeli bizonyságul tulajdon nevem alá írásával és élni szokott petsétemmel meg is erősítettem. Kolosvárt December huszon ötödik napján 1823^k Esztendőben. Et subscriptum erat: B. Josika Miklos m. p. (L. S.) Post haec sequens scriptum legebatur: Hogy ezen fennebb meg irt Testamentumot a' Méltóságos subscribens Báro Ur telyes és ép elmével birván, nem ágyba fekvő betegségiben, hanem fenn léleben és fenn járásban mi előttünk mint különösön requisitus Testisek előtt Belső Monostor Utzában lévő Uri házához megjelenvén kezdetitől fogva fenn || szoval, fel olvastatta, azt mint végső akarattyát és rendelésit mindenkben helyben hagyta maga kezivel subscribálta és szokott petsétyivel meg petsételte, arrol ezen magunk neveink aláírásával és szokott pecsétünk hozzá tétélivel meg erősített bizonyság írásunkat igaz hitünk szerént adjuk. Kolosvárt Huszon ötödik Decemberben 1823^k Esztendőben. Et subscriptum erat: Csik Szent Györgyi Csedő László mp. Gub[ernia]lis Consiliar[ius] és Prov[incia]lis Cancellarius. (L. S.) és Nagy Ajtai Cserei Elek m p Gubernialis Consiliarius (L. S.) Erantque hae litterae tribus sigillis utpote testantis et duorum Regiorum super cera rubra hispanica impressivae communitae et roboratae atque in papiro simplici conscriptae. Erantque copertae tribus sigillis munitae inclusae in cujus una parte sequens scriptum legebatur: Testamentaria dispositio Illustrissimi Domini L. Baronis Nicolai Josika de Branitska Anno 1824. Die 6ª Januarii exhibita et praesentata coram nobis Carolo Ivulis m. p. Archivi Conservatore Capitulari et Georgio Jánosi mp. Requisitore Conventuali, in alia vero parte sequens scriptum legebatur: A. 1824 Die 27^a Januarij in praesentia Illust[rissimorum] D[omi]nor[um] Successorum, ut et Testium subscribentium Illust[rissimi] D[omi]ni Cancellarij Prov[incialis] Ladislai Csedő, et Gub[ernia]lis Consiliarij Alexii Cserei apert[um] per Stephanum Agoston mp. Cujus quidem sic requisiti et reinventi instrumenti tenorem et continentiam nos quoque ad mandatum altefatae Suae Sacratissimae Maiestatis Littera- || torium praesentibus nostris de verbo ad verbum sine diminutione et augmento variationeque prorsus aliquali inseri et inscribi facientes par seu Transumptum hujusmodi jurium prae-

¹ Betoldás: *ra*.

fatae Exponentis uberiorem futuram ad cautelam necessarium sub sigillo nostro Conventuali et authentico fideliter et conscientiose extrandandum duximus et concedendum. Datum Feria quinta proxime post Dominicam secundam post Epiphaniam in diem vigesimum secundum mensis Januarii incidente. Anno Domini Millesimo Octingentesimo Quadragesimo sexto. (Papírpecsét.) Lecta, correcta et extradata per Stephanum Kedves mp. Abbatem B. M. V. de Salamon, C. E. et Tr. Canonicum et Archivi Conventus B. MV. de Kolos Monostra Conservatorem Capitularem.

Correcta: pag: lin. vocibus
 9. 21. Nyil. rasura
 20—10 akár kanczákat adjunct.
 22. 19. positio rasur.

Taxa Exped[itio]nis] cum Requisitione, collatione, charta, Zona, cera, legit[ur] ad 4 f 24 × m : c.

(Eredetije a Br. Jósika hitbizományi levéltárban.)¹

2. A Báró Jósika Miklós válóperében hozott ítélet.

(Szilágysomlyó. 1847. június 4.)

Méltóságos Báróné Kállai Érsébet Aszszonynak, mint Felperesnek. Méltóságos Báró Josika Miklós Úr Ó Nagysága mint Alperes ellen Házassági megsemmisítésen indított Válóperében Sz. Somlyon 1847. Jun: 4^{ken} hozott és kimondott

65—1847.

Ítélet.

Minekutánna a' Felperes Aszszony ezen megsemmisítő Pernek megkezdhetésére törvény és törvényes gyakorlat szerint megkívántató előleges lépéseket, ugy a' keresete támogatására szükséges Okleveleket törvényes ki bocsátás mellett megtette és megszerezte volna, beadván Perfelvevő Levelét Részletes 'Sinatunk eleibe, mielőtt Részletes 'Sinatunk ezen Perfelvevő Levelét elfogadta volna, megvizsgálván a' hozzá ragasztott Okleveleket az azokban található I. K. G. H. betűkkel jegyezve, 's ezeknek nyomán a' Pernek felvételét megállítván; — ezen Peres Feleket személyesen maga eleibe állította, és ott közöttök a' kibékülést, 's vizsonti együttlakást minden lehető okokkal ajánlotta; de mind két Felekre nézve sikeretlenül, a' folyó 1847-ik esztendő Május 27^{ikén} hozta és kimondotta ezen *Ítéletet*.

A' Perbe igtatott Oklevelek számbavétele alkalmával a' tünvén fel, hogy a' tisztelt Mél- || Méltóságos (így !) Alperes Úr hol lakása Helyéről, és melyik Ekklesiánkhoz tartozásáról szükséges hüteles Bizonyítvány hijánzik, ezen hiján kipotlása a' Feleknek kötelességökké tétetik. —

Ezen Ítélet kimondása után kérelem Levéllel folyamodott a' Fel-

¹ Egy példánya megvan a Br. Kemény Pál családi levéltárában is az Erd. Nemzeti Múzeumban.

peres Részletes 'Sinatunkhoz a' 89^{ik} Canon értelmében rendkívüli Partialis Gyűlésnek tartathatása iránt. Melyet T. Esperes kedves Atyánkfia Junius 4^{dikére} tűzött ki.

A' kitűzött napon egybegyűlvén, 's a' Per, a' hijánzott Bizonyítvány betételével sub nr 1—1. — Itélet alá bocsáttatván, Részletes 'Sinatunk a' Perben találtató Oklevelekből 's felelgetésekből 1847 Junius 4^{ikén} hozta e következő

Itéletet.

A Törvényes Gyakorlat szabta békéltetési Kísérletek alkalmával kifejezett nyilatkozatai szerint a' Felperesnek, az Apai erőltetésen alapított Házasság oka, hogy a' Felek közt soha szeretet nem volt, sőt huzamos idő azt engesztelhetetlen gyűlölséggé nevelte; — 's így a' törvényes házasságra megkívántató költsönös megegyezés hijánzóván, e jelen Válópernek alapjául az apai erőltetést teszi; 's mivel a' hol költsönös megegyezés nincs, ott törvényes Házasság sincs, ennél fogva ezen erőltetésen alapított Házasságot ex Capite defectus mutui Consensus megsemmisíttetni kéri. — Az Erőltetés törvényes bizonyítására hivatkoz az Esketésben sub A találtató minden Tanuk vallomásaikra — jelesen az I^{só} Tanunak a' 2^{dikra} és 4^{ikre} — a II^{diknak} a' 2^{ikra} 3ra — a III^{diknak} a' 3^{ikra} — a IV^{nek} a' 4^{ikre} — és az V^{ik} Tanunak az 5^{ik} pontra tett vallomásaikkal a' Felperes részéről az édes apa által történt erőszakolt Házasság bizonyittatik — különösön a' II^{dik} és III^{ik} Tanukkal a' 3^{dikra} — a' hol azt valják, hogy veréssel is kényszerített a' Felperes — ugyan a' III^{dik} Tanu szerint a' 3^{ikra} a' Felperes || az Esküből egy szót sem mondott. — Mindezen Vallomások nyomán a' Felperes az erőszakolt Házasságot bizonyítani kívánnya, — Valamint azt is, hogy a' milyen volt ezen Házasság kezdete, azzal megegyező volt annak folyama is — szeretetlenséggel — békéltelenséggel — kedvetlenséggel teljes — ezek következtében egymást gyakori elhagyás — végre több évek oltai folytonos elkülönözés. A' szeretetlenségből folyt békéltelenség bizonyittatik az Esketés minden Tanuival — jelesen az I^{só} Tanu a' 4^{ik} pontra így vall: semmi hajlandósággal nem viseltetett a' Báróné ő Nagysága Férjéhez — a II^{dik} Tanu szerint a' 4^{ikre} — csak három nap sem tölt el hogy békével élhettek volna — örökké veszekedtek — a' III^{ik} szerint a' 4^{ikre} a' Báróné soha sem szeretve Férjét, mindég veszekedtek — a' IV^{ik} szerint — a' 4^{ikre} a' Méltóságos Báróné soha sem élt jól Férjével — az V^{ik} szerint a' 4^{ikre} békességök soha sem volt együtt. — Gyakori elkülönözésök bizonyittatik az I^{só} Tanuval a' 4^{ikre} a' hol azt valja: külön laktak külön tartottak, sem nem ültek sem nem háltak együtt; az aszszony többször elhagyta Férjét — erőszakos rábeszélések után rövid időre visszament ugyan de minthogy soha sem szeretete ismét megkülönöztek: Így vallanak a' II^{ik} Tanu a' 4re — különösön a' IV^{ik} a' 4^{ikre} azt mondja: többször megkülönöztek egymástól — vissza beszéltek ugyan a' jó emberek, 's a' kemény atyai hatalom többször vissza adta őket, de ismét elhagyták

egymást: — az V^{ik} Tanu szerint az 5^{ik} pontra: mikor Szurdukon laktak is, ha egyik valahonnan hazajött, a' másik mindjárt elment hazúl. — Végre általános megkülönböztetésük bizonyíttatik a' II^{dik} III^{dik} V^{ik} Tanuknak: a' 4^{ik} pontra tett vallomásaikkal a' hol e van: tizenkét éve miolta nem laknak együtt.

Ezen elősorolt Házassági megsemmisítést kicszközlendő indokok, és Vallomások ellen, az Alperes részéről Periratokban nem csak hogy semmi fel nem hozatik; sőt az Alperes is vizálytelyes házassági éltök alatt, a' felperes részéről erőltetett Házasságról, 's ebből folyólag annak irántai hidegségéről meggyőződven — ezen, a' Felperesre nézve, az Alperes tudtán és meggyezésén kívül erőltetett Házasságot — ex Capite deceptionis megsemmisítettni kívánnya.

Mely fen elé sorolt Békéltetési probákból, s Felperesi nyilatkozatokból — ugy az erőltetést bizonyító Tanuk vallomásaikból, és a' nem szeretettel kötött Házasság szomorú eredményeiből — idejárúlva a' tisztelt Alperesnek azon nyilatkozata: miszerént Házassági éltök vizálytelyes körülményeiből tökéletesen || meggyőződött arról, hogy a' Felperes erőltetve adatott legyen hozzá — Mindezekből Részletes 'Sinatunk bíróilag meggyőződven arról, hogy ezen Házasság erőszakkal kötöttet — Ezen Erőszakolt Házasságot, mely a' Házassági törvényrajz 156^{ik} cikkje szerint Semmi — a' Házassági törvényrajz 152—153. 156. 158 cikkjei tartalmok szerint megsemmisíti, a' Feleket egymástól felszabadítja — Az Alperes költségét a' Felperes által megtérítendőnek Itéli.

A' Felperes köszöni.

Az Alperes megnyugszik.

A' Director a' bővebb megvizsgálás végett a Köz 'Sinatra Felvitetni kéri.

A Szilágyi Ev: Ref: Egyházkerület Részletes 'Sinatja Jegyzőkönyvéből (Vörösviaszpecsét.) Kiadta Fogarasi István sk. Egyházkerületi Fő Jegyző.

Nro Jud. 1. — 1847.

A Szilágy Szolnoki Egyházi Vidékből Felperes Méltóságos Bárónó Kállai Ersébeth Aszszonynak, Alperes Férje Báro Jó'sika Miklos ellen Házassági megsemmisítésben indított, az Also Széken le folytatott, de meg vizsgálás végett Köz 'Sinatunk eleibe fel hozott való perében

Ítélet. Az Also Szék Ítélete, azzal a' hozzá adással hagyatik helybe, hogy a' Felperes Bárónó a hamis hitért reconciliáljon.

Mely végső ítélet minden menedékek ki rekesztésével elégtételbe vétetni rendeltetik; 's tellyesedésbe vétel végett az illető Külső és Belső T. T. Törvényhatóságnak hivatalosan át iratik.

Az Erdélyi Ev. Reformált Anya Szent Egyháznak Abrudbányán 1847^{ben} Junius 17^{dik} napján tartott Zsinati Köz Gyűléséből, a' fenn irt évben és napon kiadta Z. Bodola Sámuel sk. Egyházi Köz Fő Jegyző. (Papírpecsét.)

3. *Báró Jósika Miklós és neje válóperi szerződése.*

(1847. márczius 31.)

Alolírtak léptünk egymásközt illy megmásolhatatlan egyességre.

Én B. Jósika Miklos kötelezem magamat, hogy nóm született Kállay Erzsébeth Asszonynak évenként holta napjáig hatezer $\frac{1}{2}$. 6000 való forintokat fizetek elelmére: illy meg másolhatatlan világos feltételek mellett.

1^{szer} Hogy a fenemlített évenkénti hatezer váltó frtnak fizetése akkor fog életbe lépni és meg kezdetni: ha a nóm által az Erdélyi Protestans egyházi törvényszék előtt, még e' folyó 1847^k ének tavaszán személyesen meg kezdendő 's azután tökéletesen is végrehajtandó való pörben a végítélet ki lesz mondva, s a pör tökéletesen befejezve: — még pedig akár minő légyen ezen végző itélet: az az: akár elhatárostassék ez által az elválás akár meg tagadtassék.

2^{szer} A' fizetendő evenkénti hatezer wtoforintoknak első határ napja — az Erdélyi generalis Synodusnak végső itélete, az az a való pörnek tökéletes befejezése után három hoinappal leszen.

3^{or} Szabadságomban. álljon az évenkénti hatezerválto forintokat vagy egyszerre, vagy fél, vagy negyed évenként fizetni — de mindig előre.

4^{szer} Mihelyt nóm N. Kállay Erzsébeth a fenn említett évenkénti hatezer váltó forintoknak — első angariaját kezéhez veszi; — Ő azonnal, minden Magyar országon reám 's gyermekeimre jutandó || s juthatando jóságok birtokáról és jövedelmeiről — mellyeket eddig a tisztelt Baronénak évenként át engedtem — ide értvén mindazon javakat, mellyeket kiválthatnék, vagy per utján meg kereshetnék — le mondva — azokat én kapjam kezeimhez; a tisztelt Bároné egyedül a napkori nagy udvart rajta lévőkkal és a kettős malom jövedelmét tartván fel magának.

5^{or} A' tisztelt Baróné — a fenkijelelteken kívül, tőlem, vagy örököseimtől, semmi névvel nevezendő követeléseket, sem most sem jövőre ne tehessen 's kivévén azon esetet hogy ha a magyar országai minden javak iránt jelenleg is fen álló, ugy követelőleg, mint szenvedőleg engemet illető pörök részemre kedvezőleg döntetnének el: ekkor a fenkített öszvegen felül még a tisztelt Baronénak — *ha t: i: kívánni fogná* — még kétezer wto forintokkal — évenként — fizetésének megjobbitását ígérem. — Hogy ha pedig valaha, bár mi névvel nevezendő jelen szerződés előtt keletkezett, más kötlevelekkel, vagy akármí névvel nevezendő iratokkal és oklevelekkel előállana; mellyekre követelését épitené 's engem vagy örököseimet zaklatni vagy háborgatni akarna:

minden illy kötelezvények vagy bár mi névvel nevezendő iratok és oklevelek érvényteleneknek és meg semmisítetteknek tekintessenek.

6^{or} Ha a leirt egyezkedést és köteleztetésemet meg sezném, vagy annak pontos teljesítését elmu- || lasztánám, szabadságába álljon a tisztelt Báronénak a legrövidebb szóbeli pör útján magának elégtételt venni és vétetni.

Én pedig B. Josika Miklosné, sz: Kállay Erzsébeth ezen kötelezvény minden pontjaiban tökéletesen megegyezem, és megnyugszom, 's annak a magam részről is szoros megtartására, magamat ezennel kötelezem: azon világos kikötéssel mindazáltal, hogy ha férjem B. Jósika Miklos a tőlem történhető tökéletes elválasztás után, ne talán még más házasságra lépne, a' magyar országi néhai szüleimről álló — fent érintett javakban, egyedül a tőlem szarmazott gyermekei örökölhessenek.

Melly kölcsönös egyesség nagyobb erejére, azt szokott pecsétünkkel 's aláírásunkall meg erősítettük. — Költ Sibon — Marcz: 31ⁿ 1847.

Br. Jósika Miklós (P. H.)

Ala irtam Napkoron 27 Mártzius 1847.

Báro Josika Miklosné Születet Kállay Ersébeth (P. H.)

Előttünk: (P. H.) *Nagy Lázár* m. p.

és

(P. H.) *Bucsy István* mp.
mind ketten Nemes Közép Szolnok
Megye Esküttyei.

(Eredetije a Br. Jósika hitbizományi levéltárban.)

Közli: DÉZSI LAJOS.

A SÁROSPATAKI KÖNYVTÁR XVII. SZÁZADI VERSESKÖNYV-TÖREDÉKE.

A sárospataki ref. főiskola könyvtárának kéziratárában, Szinyei Gerzson nyug. főiskolai tanár ajándékából, van egy XVII. századi verseskönyv-töredék. Kis 8-r. alakú (15×9 cm.), borítólap nélküli kézirat ez, mely 32 beírt lapra terjed. A kis füzetke írása két kéztől való. Az első leírta az első éneket (1—11¹/₃ lap), a második, néhány évtizeddel későbbi pedig a hátralevő többi részt (12—32. lap). Amaz, az írás jellegéből ítélve, a XVII. sz. első, emez második felében dolgozott. A második kéz írásának ideje még pontosabban is meghatározható, mert a III. sz., Kovács János felett mondott halotti versben szereplő egyének közül Perényi Pál 1691-ben volt ugocsei főispán; Ujhelyi István pedig 1688-ban volt ugyanottani jegyző; továbbá mert az V. sz. halotti versben említett Varatkai Ferencz 1687-ben már mint alispán szerepel, ez alapon e versek lemásolásának ideje a XVII.